

Улога медија у демократији; Слобода изражавања; Улога компромиса у рјешавању конфликта

Предмет: Демократија и људска права

Предметни професор: Весна Гаврић

Разред и одјељење: III9

Улога медија у демократији

- ▶ **Шта су медији?**
- ▶ Демократија је та која тражи информисане грађане и она функционише на основу јавног мишљења, тако да се морају осигурати средства за комуникацију широког спектра. У развијеним демократијама, медији су извор информација, анализа и коментара који се такмиче на тржишту идеја за гледаоце, слушаоце и читаоце. Масовни начин комуникације (мас-медији) укључује новине, телевизију, радио, часописе, интернет и филм, и сваким даном су све више савршенији захваљујући техничко-технолошким иновацијама.
- ▶ Начини на које ми примамо информације у друштву је јако битан како бисмо разумјели то одређено друштво. Многи медији играју на карту емоција народа, пропуштајући да пруже информацију или да погрешно информишу јавност. У демократским друштвима медији морају да пренесу информацију која преноси слику погодну за препознавање и разумјевање проблема у циљу јавног дјеловања. Неки од медија могу да преносе објективну слику, док други могу бити пуни предрасуда. У недемократским друштвима медији контролишу власт. Поруче које добијају грађани су оне поруче које одговарају власти и њеним мјерама јавне политике.

► Медији и политички системи

Слобода медија је основни дио демократије. Демократија разним средствима покушава да осигура непостојање „апсолутне“ власти у њиховим политичким системима. Једно од тих средстава јесте да се сваки центар моћи може пажљиво надзирати, да би вођење државних послова било „транспарентно“. То значи да се тајност у јавним пословима мора одржати на апсолутном минимуму. У либерарним демократијама медији (новинари) имају прилику да пишу и изјашњавају без страха од цензуре од стране власти. Цензура је акт ревизије информација, односно, злоупотреба моћи да се врши бирање шта ће се, а шта неће објавити. Нецензурисано извјештавање и политичким догађајима и питањима је важно из многих разлога, а неки од њих су: разумјевање политичких питања од стране грађана; формирање јавног мишљења; потицање јавног учешћа грађана; развијање и јачање демократских принципа, уколико су медији слободни од политичких утицаја и ако је власт отворена у нуђењу информација. У тоталитарним режимима ограничен је проток информација јер су информације контролисане. Ово има негативан утицај на слободан ток информација и идеја. Све то може да створи ситуацију у којој грађани и медији имају страх да буду отворени и праведни у истраживању. Медији могу утицати на јавно мишљење тако што одлучују којим политичким питањима се јавност и вође требају бавити.

► Повјерење јавности у објективност медија

Са потписивањем Декларације Уједињених нација о људским правима, у којој се наводи да сваки појединац има право на слободу мишљења и изражавања. Са тим се укључује и право да нико не буде третиран на лош начин због својих мишљења или увјерења, зато што је он/она то мишљење изразио/ла кроз медије. Због моћи мас-медија да обликује јавно мнијење, није могуће имати здраву демократију без вишеструких извора. За грађане је веома важно знати направити разлику између чињеница и појединачних мишљења која се пласирају. Чињенице су информације које се поткрепљују са доказима.

► Шта је пропаганда?

Информације које су понуђене од стране медија могу бити свјесни покушај да се утиче на мишљење других. Сама информација може бити истинита или не, али сврха те информације јесте да се утиче на став или мишљење других. Пропаганда може са употребом рекламе да утиче на то шта ће људи куповати, па до извртања политичких информација како би се утицало на гласаче. Пропаганда се може користити како би се постигли одређени политички циљеви тако што ће се утицати на појединце, групе, па чак и на читаве народе. Ова пропаганда се користила кроз историју од старих филозофа у њиховим говорима, па до информација које се преносе у модерним технологијама. испољавала кроз хуманитарне акције, ширење порука мира, разумјевање политике и недозвољавње да политика утиче на народ.

СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА

- ▶ ЗНАЧАЈ СЛОБОДЕ ИЗРАЖАВАЊА ЈЕ ВИДЉИВ У ЧИЊЕНИЦАМА ДА ГРАЂАНИ МОГУ БЕЗ СТРАХА:

-ЈАВНО ИЗРАЖАВАТИ РАЗЛИЧИТА МИШЉЕЊА

-КРИТИЧКИ ИСПИТИВАТИ И ПРОЦЈЕЊИВАТИ АКТИВНОСТИ ВЛАСТИ

-ПОЗИВАТИ НА ОДГОВОРНОСТ НОСИОЦЕ ЈАВНИХ ФУНКЦИЈА КАД НЕ ИСПУЊАВАЈУ ОБЕЋАЊА ДАТА НА ИЗБОРИМА ИЛИ КАД ЗЛОУПОТРЕБЉАВАЈУ МОЋ.

- ▶ КАО И СВАКА ДРУГА СЛОБОДА, СЛОБОДА МИШЉЕЊА МОЖЕ БИТИ ЗЛОУПОТРЕБЉЕНА. НЕКИ ЉУДИ МОГУ ЛАГАТИ И ИСКРИВИТИ ИНФОРМАЦИЈЕ КАКО БИ УТИЦАЛИ НА МИШЉЕЊЕ ДРУГИХ. У СВОМ НАЈБОЉЕМ ОБЛИКУ, ОНА МОЖЕ БИТИ УПОТРЕВЉЕНА ЗА СЛОБОДНО ИЗРАЖАВАЊЕ ИДЕЈА И МИШЉЕЊА КОЈА ЋЕ ПОМОЋИ У РАЗВОЈУ ЦИВИЛНОГ ДРУШТВА.

НЕДЕМОКРАТСКИ СИСТЕМИ И СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА

- ▶ У ИСТОРИЈИ ЈЕ ПОЗНАТО МНОГО СЛУЧАЈЕВА КАДА СУ ВЛАСТИ ОГРАНИЧАВАЛЕ СЛОБОДУ ИСТРАЖИВАЊА СА ЦИЉЕМ ДА СЕ СПРИЈЕЧЕ ЈАВНЕ КРИТИКЕ И ОНЕМОГУЋЕ ЗАХТЈЕВЕ КОЈЕ БИ СЕ ОДНОСИЛЕ НА БИЛО КАКВЕ ПРОМЈЕНЕ ЗА АКТИВНОСТ ВЛАСТИ.
- ▶ НЕКИ ОД ПРИМЈЕРА КОЈИ ПОКАЗУЈУ ОДНОС НЕДЕМОКРАТСКИХ СИСТЕМА ПРЕМА СЛОБОДИ ИЗРАЖАВАЊА СУ:
  - Закон о вербалном деликту“ или „деликту мишљења“ омогућавао је кажњавање за критичко изношење мишљења о политици, друштву, политичарима и стању у држави. Употребљен је против свакога ко се на критички начин односи према друштвеној реалности у бившим земљама комунизма.
  - Закон о заштити имена и дјела појединих носилаца државних функција забрањивао је критике и изражавање негативног мишљења о тим личностима.
  - У комунистичким земљама је постојала, а и даље постоји, забрана било каквог јавног изражавања и практиковање вјерског увјерења.

Које су неке од користи слободе изражавања?

► Слобода изражавања има велики број предности. Неке од њих су:

1. Развој појединца и људско достојанство

Веома је важно код развијања личности грађана да имају право презентовати своје идеје другима и размотрити друга гледишта. Људско достојанство се поштује допуштањем слободног изражавања властитих идеја и мисли других људи.

2. Унапређивање знања

Уколико постоји слобода да се о идејама слободно дискутује, много се лакше долази до нових спознаја. Чак и када се грађани не слажу са другима, њихово неслагање може довести до бољег разумјевања питања или случаја о којима постоји разлика у мишљењу.

3. Одржавање представничке демократије

Грађани као појединци учествују у управљању земљом користећи своје право гласа на слободним изборима за представнике власти и за утицање на рад власти за разлишита питања јавне политике. Грађанин мора да има поуздане информације, а слобода изражавања не гарантује тачне или потпуне информације, али повећава шансу да се дође до што отворенијих и многобројнијих информација.

4. Мирно постизање друштвених промјена

Слобода изражавања омогућује грађанима покушај утицА НА ЈАВНО МИШЉење увјеравањем и мирним средствима, без употребе силе како би се постигла промјена у друштву. Уколико се грађанима гарантује слобода изражавања, они ће бити спремнији да прихвате одлуке власти, чак и оне са којима се не слажу, знајући да постоји мирни начин да покушају да их измјене.

- ❑ Многи људи вјерују да је слобода изражавања апсолутно неопходна за заштиту свих других слобода појединца. Као и свака друга слобода, слобода изражавања може бити злоупотребљена. Неки људи могу лагати и искривити информације како би утицали на мишљење других. У најбољем облику она може бити употребљена за слободно изражавање идеја и мишљења која ће помоћи у развоју цивилног друштва. Свако друштво се бори са питањем обима и граница слободе изражавања, било кроз медије, говоре или јавне скупове.

Примјер:

Да ли би то значило да смо слободни ако повичемо „пожар“ у згради која је пуна људи, а да заиста није пожар, само зато што их желимо уплашити?

-
- Критерији који могу бити корисни при проучавању ситуација у којима треба размотрити ограничавање слободе изражавања:

- Ограничавање мјеста и времена

Може постојати прикладно мјесто и вријеме за одређену врсту истраживања. На примјер, да ли се особи која је друге вјерске групе треба дозволити проповједање своје вјере у школи коју похађају ученици разних вјерских група.

- Ограничења из сигурносних разлога

Нека друштва сматрају да одређена ограничења слободе изражавања морају постајати како би се заштитила државна сигурност или репутација других људи. На примјер, у сад-у постоје закони којима су забрањени говори или писани текстови који представљају „јасну и присутну опасност“ за друге чланове друштва.

- Ограничења садржаја

Друштва често разматрају начине регулисања садржаја која су доступна младима у држави. На примјер, ограничење бизниса од рекламирања или продавања материјала или филмова који се могу сматрати неприкладним за дјецу.

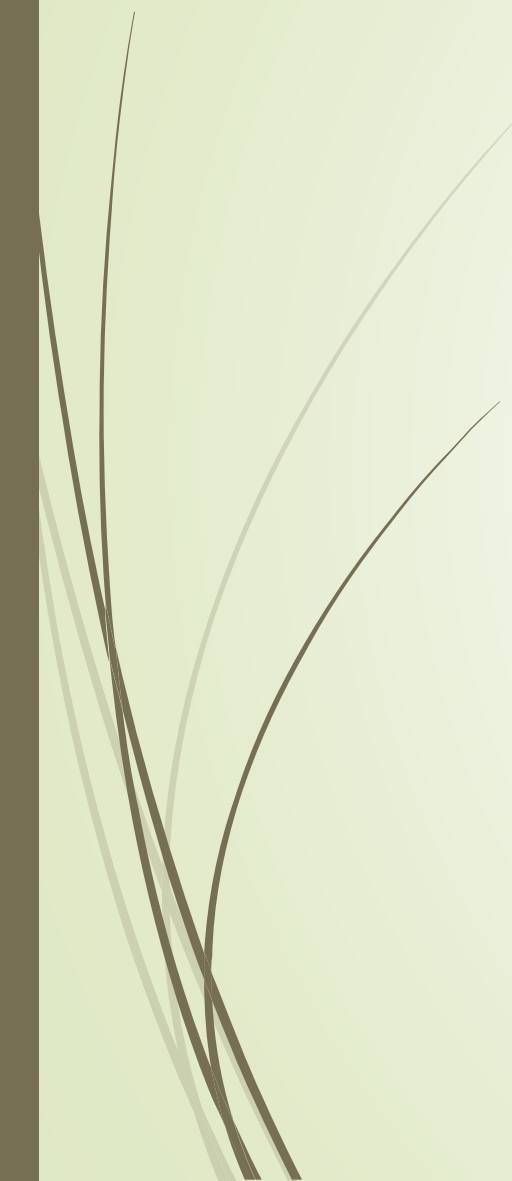
Улога компромиса у рјешавању конфликта

- Ријеч конфликт долази од латинске ријечи conflictare – ударити се о нешто, свађати се – дискутовати, борба, рат; то је интеракција двије или више тежње које се међусобно искључују под специфичним околностима.

Друштвени и политички конфликт је универзална појава која се јавља у сваком друштву. Лоша је пракса игнорисати и потискивати конфликт. Прихватљива рјешења се често заснивају на компромису.

- У демократском друштву прихватљив начин рјешавања конфликта је компромис, до којег се долази на цивилизован начин, унутар одређених ограничења.

-
- Ријеч компромис долази од латинске ријечи *compromissum* – обострано обећање, споразум, усклађивање различитих мишљења, разумјевање итд.
  - Компромис је постигнут сарадњом свих учесника у специфичној ситуацији, односно усавршавање властитих вјештина преговарања у циљу мирног разрешења сукоба.
  - Уколико се не приступи усаглашавању, тј. мирном рјешавању конфликта, може се десити да он поприми размјере сукоба са озбиљним посљедицама.
  - Сукоби се дијеле на сукобе међу појединцима, групне и друштвене. По садржају се дијеле на конфликтне у вези са интересом, позицијом, мотивима, потребама, жељама, вриједностима, идеологијама, филозофијом, религијом, културом и другим. Конфликти међу појединцима се често јављају као посљедица неразумјевања између особа које су носиоци сукобљених тежњи, а некада се јављају као посљедица јаким унутрашњих потреба.
  - Елементи конфликта: стране конфликта; мотиви конфликта; максимални захтјеви сукобљених страна; развој конфликта, рјешење конфликта.

-
-
- Конфликт није могуће окончати уколико не дође до неке врсте рјешења. Постоје три врсте рјешења конфликта: рјешења у којима једна страна губи; рјешења у којима све стране губе; рјешења у којима све стране нешто добијају, а то значи да је конфликт резултирао компромисом, консензусом или неким другим споразумом које све стране сматрају легитимним.
  - Компромис је позитиван резултат постигнут путем договора, при чему обје стране одступају од првобитних захтјева у замјену за договор. Понекад стране у конфликту не могу саме да дођу до договора. Уколико су стране свјесне могућих посљедица настављања и заоштравања конфликта, оне прихватају улогу медијатора који помаже у проналажењу компромисног рјешења.
  - Медијатор/посредник има веома важну улогу у постизању компромиса. Он/а мора осигурати да свака страна у конфликту има право изнијети своје ставове и аргументе. У демократским друштвима многи конфликти избијају као посљедица различитих тумачења демократских права или приоритета.
  - Медијатор мора бити особа коју обје стране прихватају и имају у њу повјерења. Он/а покушавају отклонити неспоразуме и предложити рјешење које задовољавају обје стране. Важно је да се странама у конфликту изнесу све предности предложеног рјешења, као и могуће посљедице настављања конфликта. Уколико се стране сложе са предложеним рјешењем, постигнут је позитиван резултат, тј. компромис.

-
- Демократија није скуп унапријед одређених непромјењивих истина, него је механизам помоћу којег кроз конфликт и компромис идеја, појединаца и група, народ може, без обзира на све недостатке доћи до задовољавајућег рјешења.

Толеранција је једна од веома битних карактерних особина грађана у демократском друштву која, између осталог, помаже и у проналажењу компромисног рјешења.

Демократском друштву је потребна посвећеност грађана, као и њихова спремност да прихвате неизбежност конфликта, као и неопходност компромиса.

- **ЗАДАТАК:**

- 1. Шта су медији?**
- 2. Шта је пропаганда, а шта слобода изражавања?**
- 3. Које су користи слободе изражавања?**
- 4. Објаснити конфликт и компромис?**
- 5. Ко је медијатор?**